

ЛЮДИНА ПЕРЕД ЛИЦЕМ ВИКЛІКІВ ХХІ СТ.: ДУХОВНИЙ АСПЕКТ

ХХІ століття почалося з бурхливих перемін практично у всіх сферах суспільного буття. Масштабні політичні потрясіння, поява не званої раніше масової терористичної загрози, глибокі культурні зміни, численні природні катаклізми та викликані ними техногенні аварії та катастрофи – усе це поставило сучасне людство перед необхідністю по-новому подивитися на власне буття в онтологічному вимірі. У час, коли змінам і трансформаціям піддаються речі, які ще зовсім недавно видавалися стабільними і сприймалися як фундаментальні, людям доводиться наново шукати відповіді на одвічні філософські питання про місце людини в сучасному світі, сенс її життя, межі особистої свободи, про межі свободи в науці.

Згаданими питаннями переймаються ось уже тривалий час вчені-філософи. Зокрема, серед вітчизняних вчених, які розмірковують над проблемою людини як такої та намагаються дати відповідь на питання, що стосуються основ людського буття та міжособистісного спілкування, слід відзначити Сергія Кримського та Віктора Малахова. Останній, зокрема, відзначає, що «одним із найважливіших підсумків століття, що минуло, є дискредитація... онтологізму, переконання в самодостатності та автономному ціннісному потенціалі буття як такого...» [1,52].

Розвиток науки і техніки в ХХІ столітті показує правоту українського вченого і змушує з більшою точністю та відповідальністю звернутися до визначення питань буття людини в сучасному світі та майбутнього людства.

Останнім часом у засобах масової інформації з'являються повідомлення про досягнення сучасної науки, які за своїм потенціалом здатні перемінити звичне для нас обличчя цивілізації *Homo sapiens*.

Так, 2008 року громадськість дізналася, що японські вчені винайшли спосіб бачити образи та читати думки, що виникають у свідомості людини. Автори відкриття відзначають, що «... за допомогою нової технології можна прочитати поки тільки чорно-біле зображення найпростіших картинок – хрестів, квадратів і коротких слів, записаних латиницею – наприклад, прочитано було слово нейрон – neuron.

Ми розраховуємо, що з допомогою розробленої нами технології ми зможемо в недалекому майбутньому «прочитувати» і виводити на екран сни людини або образи, що виникають в головному мозку – сказав керівник наукової групи Юкі Камія» [2].

Безумовно, таке досягнення вчених відкриває нові, не знані досі перспективи для діагностики та лікування хворобливих станів, пов'язаних із роботою головного мозку. На практиці це допоможе вирішити багато проблем у спілкуванні з людьми, які уражені паралічем, чи з якихось інших причини не можуть спілкуватися з оточуючими.

Однак, враховуючи наявність у світі тоталітарних режимів, надзвичайну популярність у деяких регіонах радикальних релігійних рухів, стає зрозумілим, що загадане відкриття учених, за умови його вдосконалення та відповідного технічного оснащення, може перетворитися на інструмент небаченого досі контролю за людиною, а саме контролю за її найсокровеннішим – внутрішнім світом, думками, переконаннями.

У вересні нинішнього року надбанням громадськості [3] стало ще одне наукове досягнення, оприлюднене вченими університету штату Мічиган (США), яким удалося побудувати нові форми інтелектуального життя. Альтернативний інтелект створений на основі складних комп'ютерних програм – так званих цифрових організмів. Ці електронні організми володіють власними ДНК. Клітини, у свою чергу, є початковими кодами програми. Однак американські вчені заклали в ці ДНК здатність до мутації і самостійного набуття штучним розумом нових властивостей і здібностей.

«Як виявилось, цифрові організми навчилися користуватися цією особливістю, характерною до цього лише для біологічних структур», – зазначає британський тижневик New Scientist.

Таким чином, виник процес розмноження цих організмів, в результаті якого кожне нове їх покоління стає все більш розумним і вмілим.

За словами New Scientist, світ опинився на порозі появи розумних машин, здатних до мислення і виконання ряду функцій, властивих людському головному мозку.

Здатність машини не тільки здійснювати операції з величинами з недосяжними для людини швидкостями, але й бути керованими штучним інтелектом, окремішньою формою життя, в основі якої лежать електронні організми, потенційно перетворює їх (машини) із об'єктів на суб'єкти управління у системі «людина-машина».

Наступає нова епоха, яка може закінчитися або небаченим дотепер розквітом цивілізації, або ж її жахливою загибеллю. Особлива відповідальність за майбутнє лягає на плечі сьогоденної молоді: наших студентів, в тому числі. Саме їм доведеться безпосередньо вирішувати ті проблеми, які, вочевидь, виникнуть зв'язку із розвитком науки і технологій у найближчому майбутньому.

Завдання сьогоденного дня – дати молодим надійні етичні орієнтири, спираючись на які, вони могли б залишитися людьми у повному смисл цього слова, уникнувши спокуси «машинізації» внутрішнього, духовного світу.

Лише сформована та гармонійно розвинена особистість з чітко визначеними моральними установками зможе, на нашу думку, не втратити здатності співпереживати, або, згідно з Левінасом [4,40], мати смиренну готовність прийти на допомогу будь-якому Іншому, постаратися втамувати його біль, просто прошепотіти самотній, стражденній людині: «Я тут!». І хоча такий радикальний критерій іде врозрід з традиційним «золотим правилом» етики, згадуваний В. Малахов вважає таку постановку виправданою і цілком можливою [1,56]. В час, коли суспільний маятник моралі гойдається і бік

крайнього егоїзму, доводиться робити посилений акцент на жертвності та служінні.

Спираючись на викладене вище, робимо висновок, що одним із ключових завдань, яке повинна вирішувати сучасна система освіти і виховання молоді, повинно стати виховання духовно розвиненої особистості. Особистості, яка здатна володіти та використовувати в своєму житті, в тому числі й у професійній діяльності, високі ідеали любові, жертвності та служіння. На тлі змін, що відбуваються у сучасному світі, це стає не просто питанням загальної культури чи вихованості суспільства. Це стає питанням виживання *Homo sapiens*. Людство в особі кожної людини особисто повинно знайти у собі сили для контролю за власними потребами, для співвіднесення власного «я» із «я» інших людей, для взаємопідтримки та взаємодопомоги.

Використані джерела:

1. Виктор Малахов. Уязвимость любви. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 560 с.
2. Японские ученые нашли способ видеть мысли и сны человека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psyworld.in.ua/publ/1-1-0-7>
3. Ученые США создали искусственный разум. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/tech/science/1104447-uchenye-ssha-sozdali-iskusstvennyj-razum>
4. Levinas E. Entre nous. Essais sur le penser-a-l'autre. – P.: Bernard Grasset, 1991. – 275 p.

Опубліковано: Паєвський В. П. Людина перед лицем викликів ХХІ ст.: духовний аспект// Актуальні проблеми духовності в сучасному українському суспільстві: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Умань, 11 жовтня 2012 року [ред. кол.: А. О. Карасевич (гол. ред.) та ін.] - Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. - С. 100-104 (заг кількість сторінок137)